

Regering *van* Aruba

Ministerie van Financiën
en Overheidsorganisatie

L.G.Smith Blvd. 76

Oranjestad, Aruba

Tel. (297) 528 4900

Uitvoerings Rapportage

4e Kwartaal 2017

Colofon

Titel:	Uitvoeringsrapportage 4 ^e kwartaal 2017
Samengesteld door:	 Directie Financiën
Bronnen:	E1, PSA, SAP, voorlopige cijfers collectieve sector
Datum:	9 februari 2018

Disclaimer

Cijfers gepresenteerd in deze rapportage zijn afkomstig uit de centrale financiële administratie van het Land. Bij de opstelling van deze kwartaalrapportage is rekening gehouden met het volgende:

- De kosten zijn zo volledig mogelijk verwerkt en de middelen zijn opgenomen op basis van de werkelijke realisaties per 31 december 2017. De kosten voortvloeiend uit nog te ontvangen facturen en afrekeningen, die voor zover nog niet in de centrale administratie zijn opgenomen, zijn op basis van een zorgvuldige schatting verwerkt in deze rapportage;
- Ontvangsten uit aflossingen studieleningen worden in de kapitaaldienst op basis van de werkelijke ontvangsten verantwoord;
- De toegepaste cijfermatige opstelling is conform de begrotingsopstelling, mits anders vermeld;
- De rapportage betreft de uitvoering van de begroting van de ministeries van het Land (c.q. overheid conform enge definitie).

Inhoudsopgave

Colofon.....	2
Disclaimer.....	3
1. Samenvatting.....	5
2. Realisatie begroting 2017	9
2.1. Realisatie exploitatierekening	9
2.1.1 Middelen over 2017	10
2.1.2 Kosten over 2017	14
2.2. Realisatie kapitaalrekening	18
2.2.1 Kapitaalontvangsten over 2017	18
2.2.2 Kapitaaluitgaven over 2017	19
3. Meerjarig begrotingsbeleid	20
3.1 Vooraf.....	20
4. Financiering en schuldbeheer	21
4.1. Uitvoering financieringsbevoegdheid	21
4.2. Schuldstand	21
4.3. Schuldendienst 2017	23
4.4 Kortlopende schulden.....	24
5. Financieel beheer.....	25
6. Liquiditeitsoverzicht.....	29
6.1. Inleiding.....	29
7. Collectieve Sector.....	30

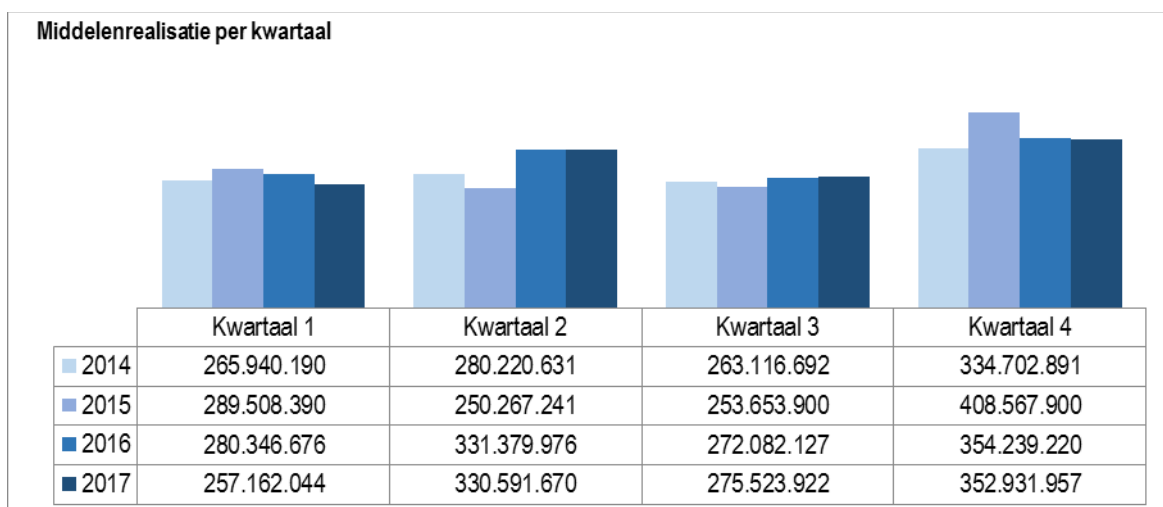
1. Samenvatting

Dit is de laatste uitvoeringsrapportage over het jaar 2017 en presenteert de cumulatieve resultaten van de afgelopen vier kwartalen in relatie tot de door de Staten van Aruba vastgestelde begroting. Zoals bekend bij de lezers van dit rapportage, is de doelstelling hiervan om zowel informatie te verschaffen en verantwoording af te leggen aan de Ministerraad en de Staten van Aruba, ten aanzien van de begrotingsuitvoering, de middelen- en kostenrealisatie, de realisatie van de kapitaaldienst, de financiering en het schuldbeheer. Verder wordt ook informatie verschaft over de liquiditeitspositie en de stand van zaken met betrekking tot de ontwikkelingen binnen het financieel beheer. Deze rapportage geeft ook aan overige stakeholders inzicht met betrekking tot de openbare financiën van het Land. Gezien de ophanden zijnde formalisatie van de nieuwe samenstelling van de Ministeries zal deze rapportage de laatste zijn onder auspiciën van het Ministerie van Financiën en Overheidsorganisatie.

Vermeldenswaardig is de wijziging op de Landsverordening van 1 december 2016 tot vaststelling van de begrotingen van de ministeries van het Land van het dienstjaar 2017 (AB 2016 no 59). De behandeling hiervan vond op 20 december 2017 plaats en het afkondigingsblad werd op 27 december 2017 uitgegeven (AB 2017 no. 77). De belangrijkste begrotingswijzigingen betroffen de neerwaartse aanpassing van de ontvangsten van Afl. 51,4 miljoen (waarvan Afl. 50 miljoen in de directe en indirecte belastingen), de verhoging van de kosten met Afl. 16,4 miljoen (waarvan Afl. 12,4 miljoen in personeelskosten, Afl. 3,1 miljoen in de operationele sfeer, Afl. 1,6 miljoen aan additionele uitgaven aan overdrachten binnenland en een toename van Afl. 1 miljoen in de bijdragen & afschrijvingen). De in deze rapportage aangegeven begrote bedragen zijn dientengevolge bedragen na de begrotingswijzigingen.

Het Land heeft in het vierde kwartaal van afgelopen dienstjaar Afl. 352,9 miljoen aan middelen gerealiseerd. De voorlopige cijfers presenteren cumulatief Afl. 1.216,2 miljoen aan ontvangsten voor het dienstjaar 2017, gelijk aan een begrotingsrealisatie (na begrotingswijzigingen) van 97,3%. De grootste middelencategorieën zijn de directe en indirecte belastingen met een aandeel in de totale ontvangsten van respectievelijk 96,8% en 97,5%. Ten opzichte van vorig jaar zijn de middelen Afl. 21,8 miljoen lager. Afgezien van een aantal tegenvallers in de ontvangsten, was in 2017 sprake van een meer genormaliseerde patroon in de ontvangsten van de winstbelasting waar te nemen als gevolg van het implementatietraject van de voldoening op aangifte (VAS) systematiek.

Grafiek I: Vergelijking middelenrealisatie per kwartaal 2014 - 2017 in Afl.

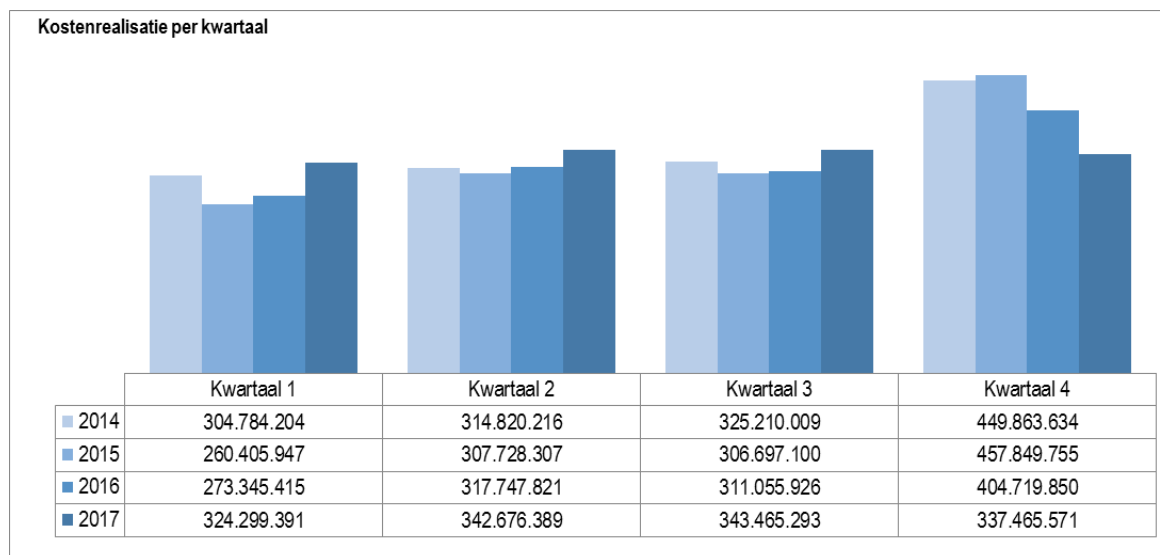

Bron: Directie Financiën

NB: Cijfers 2014, 2015 en 2016 zijn cf. jaarrekeningen Land Aruba.

Aan de bestedingenkant van de exploitatierekening wordt 2017 jaar afgesloten met Afl. 1.347,9 miljoen (exclusief afschrijvingskosten) oftewel een begrotingsuitputting van 96,1%. Binnen de totale kosten, zijn de personeelskosten (27,3%), rentekosten (16,1%), verstrekte subsidies (14,5%) en goederen & diensten (11,1%) de grootste kostensoorten. Onderstaande grafiek presenteert de kostenontwikkeling per kwartaal (exclusief afschrijvingen) over vier achtereenvolgende jaren.

Grafiek II: Vergelijking kostenrealisatie per kwartaal 2014 - 2017 in Afl.

Bron: Directie Financiën

NB: Cijfers zijn cf. jaarrekeningen Land Aruba 2014, 2015 en 2016 exclusief afschrijvingskosten.

De voorlopige cijfers over de afgelopen periode presenteren een negatief exploitatieresultaat ten bedrage van Afl. 164,0 miljoen. Details over de middelen- en kostensoorten zijn in hoofdstuk 2 van dit rapport opgenomen.

Ten aanzien van de ontvangsten op de kapitaaldienst is de realisatie gelijk aan 107,2% van de begroting, tegenover een uitgavenrealisatie van 88,9%. Het nettoresultaat op de kapitaaldienst over 2017 bedroeg een surplus van Afl. 6,7 miljoen. Een ander substantiële wijziging in de begroting 2017 betrof de verwijdering van Afl. 67 miljoen aan kapitaalontvangsten uit hoofde van de *settlement payment* van Refineria di Aruba N.V. (RdA) en de verkoop van de aandelen van Valero Marketing & Supply Aruba N.V. De redenen hiervoor is de bestaande onzekerheden ten aanzien van de start van de raffinaderij als gevolg van de instabiele politieke situatie in Venezuela en de financiële situatie van de Amerikaanse moedermaatschappij CITGO welke de lokale plannen tot aan de verkoop toe van de FSMA aan RdA op negatieve wijze hebben beïnvloed. Hierdoor is het vooralsnog zeer onzeker of, en indien wel wanneer, de tot dan begrote middelen kunnen worden gerealiseerd. Het Kabinet Wever-Croes achtte het verantwoordelijk om de door de voormalige kabinet opgevoerde verwachte ontvangsten te verwijderen tot dat er op afdoende wijze zicht is op de realisatie van deze middelen. Tot op publicatiedatum is deze onzekerheid nog onveranderd.

Conform artikel 2 van de Landsverordening tot vaststelling van de begroting van de Ministeries van het Land voor het dienstjaar 2017 (AB 2016 no.59) was aanvankelijk voor het jaar 2017 een financieringsbehoefte vastgesteld van Afl. 438.815.300. Op 22 december 2017 is deze financieringsbehoefte met Afl. 130.000.000 opgevoerd tot Afl. 568.815.300 (AB 2017 no.77). Deze tijdelijke begrotingstekort werd geformaliseerd door aanpassing van de Landsverordening schatkistpapier (AB 1987 no. 3).

Tabel 4.2 geeft per kwartaal een uitgebreid overzicht van de schuldontwikkeling van het Land. De schuldstand, inclusief latente schulden, aan het einde van 2017 bedraagt Afl. 4.195,2 miljoen, waarvan Afl. 4.015,8 miljoen aan leningen. Het leningenportfolio bestond per ultimo 2017 uit 62% binnenlandse leningen, conform de schuldbeheerstrategie van het Land. Tabel 4.3 geeft aan dat het bedrag aan aflossingen op de leningen tot en met het derde kwartaal 2017 Afl. 318.3 miljoen bedroeg en verliep tot op dat moment volledig conform schema. Voor het vierde kwartaal stond oorspronkelijk een bedrag van Afl. 95.8 miljoen op schema. Door de tegenvallende belastingontvangsten en het uitblijven van andere middelen is gebruik gemaakt van de optie om de aflossing van één lening van Afl. 70 miljoen met één jaar te verlengen. De voorbereiding en afwikkeling van deze aangelegenheid was succesvol met vrijwillige instemming van alle obligatiehouders. Verder werd in het vierde kwartaal Afl. 25 miljoen aan hoofdsommen afgelost.

Geheel conform de artikelen in de LAft, en in het bijzonder de normen zoals vastgelegd in artikel 14 lid 2 van de LAft, wordt het financieringstekort beoordeeld op het niveau van de collectieve sector en rapporteert het Land derhalve ook op dit niveau. Het berekende financieringstekort op basis van de voorlopige cijfers van de gehele collectieve sector, bedraagt per ultimo 2017 2,8%, hetgeen ver boven de door de LAft voorschreven norm is. Dit resultaat wordt door het in november aangetreden kabinet toegeschreven aan overmatig optimistische en onrealistisch geraamde begrotingsgrootheden welke door de eerder genoemde begrotingswijzigingen voor een groot deel zijn rechtgetrokken. Dit omwille van het op realistische grondslagen kunnen weergeven van het te verwachten resultaat. De voorlopige resultaten bevestigen het beeld dat de eerder vastgestelde begroting niet realistisch was en geen afdoende rekening hield met mogelijke tegenvallers. Met de bij de wijzigingen aangebrachte correcties is op hoofdlijnen een betere aansluiting tussen begroting en realisatie gemaakt, zij het zeer laat.

Tabel I: Kerncijfers financiering en schuldbeheer

Bedragen in Afl.x1 mln.	t/m 31 dec 2017	Begroot 2017	t/m 31 dec 2016
<u>Land Aruba</u>			
Financieringsbehoefte	-501.4	-568.8	-313.4
Aflossingen	344.1	414.3	213.3
Financieringstekort Land Aruba	-157.2	-154.6	-100.2
<u>Collectieve sector</u>			
Financieringstekort Collectieve sector	-137.3		
Tekort t.o.v. BBP 4e kw. '17 Afl. 4,876.0 mln.	-2.8%		

Bron: Directie Financiën

NB: Collectieve Sector: o.b.v. voorlopige cijfers exploitatieresultaat deelnemende. Zie verder hoofdstuk 7.

Financieringstekort Collectieve Sector op basis van de exploitatietekorten entiteiten plus het financieringstekort Land in enge zin.

Hoofdstuk 5 presenteert middels een aantal overzichten, de vorderingen op het gebied van het financieel beheer. Deze overzichten geven de stand van de activiteiten/projecten weer. De activiteiten die aan het einde van het vorige kwartaal als 'gereed' waren aangemerkt zijn in de overzichten verwijderd en een aantal nieuwe activiteiten zijn bijgevoegd. Als gevolg van de periode van de Statenverkiezingen in september 2017 met als resultaat dat een nieuw kabinet zou aantreden werd de beoordeling en afhandeling van de door de SOAB uitgebrachte offerte voor een tweede PEFA-meting overgedragen aan de nieuwe minister belast met Financiën. Inmiddels is de offerte geaccordeerd en de uitvoering daarvan zal door de drukte ten aanzien van verschillende financiële rapportages van het Land in de tweede helft van het jaar plaatsvinden.

Het daaropvolgende hoofdstuk presenteert de liquiditeitsrealisatie over 2017. Een volledige aansluiting met de begroting is in principe niet direct mogelijk, omdat verschillende stelsels aan de verschillende overzichten ten grondslag liggen. Uitgaven in het laatste kwartaal van 2017 waren per maand gemiddeld Afl. 10,1 miljoen hoger dan geprojecteerd. Hiervan was de

grootste afwijking de toename van Afl. 23,7 miljoen als gevolg van het (gedeeltelijk) wegwerken van geaccumuleerde achterstanden bij de SVb, AZV en het APFA. Vermeldenswaardig is wederom de substantiële tegenvallers waarmee het Land aan de ontvangstenkant werd geconfronteerd. Per ultimo 2017 stond het saldo op - Afl. 89,2 miljoen.

2. Realisatie begroting 2017

2.1. Realisatie exploitatierekening

Tabel 2.1 geeft het voorlopige exploitatiesaldo van het Land Aruba weer per eind 2017. Het Land heeft over deze periode Afl. 1.216,2 miljoen aan middelen geïncasseerd, waarvan Afl. 1.032,8 miljoen aan belastingopbrengsten. Hiermee is de middelenbegroting voor 97,3% gerealiseerd. De totale kosten over het vierde kwartaal bedroegen ruim Afl. 1.380,2 miljoen wat gelijk is aan 98,4% van de begroting. Het exploitatietekort bedraagt per eind 2017 per saldo Afl. 164,0 miljoen.

Tabel 2.1: Exploitatieresultaat over 2017

<i>Middelen</i>	<i>t/m 31 dec 2017</i>	<i>Begroot 2017</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
<i>Directe belastingen</i>	581.584.224	601.000.000	96,8%
<i>Indirecte belastingen</i>	451.238.690	462.850.500	97,5%
<i>Retributies,leges & rechten</i>	24.210.143	25.236.200	95,9%
<i>Rechten, boeten & overig</i>	35.416.780	41.822.600	84,7%
<i>Rente</i>	314.111	381.000	82,4%
<i>Niet-belastingopbrengsten</i>	68.249.943	62.346.600	109,5%
<i>Landsbedrijven en fondsen</i>	5.963.645	6.065.000	98,3%
<i>Overige ontvangsten</i>	49.232.057	50.136.800	98,2%
	1.216.209.593	1.249.838.700	97,3%

<i>Kosten</i>	<i>t/m 31 dec 2017</i>	<i>Begroot 2017</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
<i>Personeel</i>	377.178.197	379.355.200	99,4%
<i>Werkgeversbijdragen</i>	96.929.556	95.682.900	101,3%
<i>Goederen en diensten</i>	153.187.409	174.350.900	87,9%
<i>Rente LV & VV</i>	222.822.992	215.347.200	103,5%
<i>Subsidies</i>	200.666.640	199.993.200	100,3%
<i>Overdrachten Binnenland</i>	129.365.862	129.750.000	99,7%
<i>Overdrachten Buitenland</i>	19.948.697	19.857.500	100,5%
<i>Bijdragen en afschrijvingen</i>	180.061.775	188.421.700	95,6%
	1.380.161.128	1.402.758.600	98,4%

Exploitatieresultaat	(163.951.535)	(152.919.900)	107,2%
-----------------------------	----------------------	----------------------	---------------

Bron: Directie Financiën

In de volgende twee paragrafen volgt een gedetailleerde toelichting per kosten- en middelcategorie.

2.1.1 Middelen over 2017

Onderstaande tabel presenteert de middelenrealisatie over de vier kwartalen van het lopende en het voorafgaande dienstjaar.

Tabel 2.2: Middelenrealisatie over 2017 in Afl.

<i>Middelen</i>	<i>t/m 31 dec 2017</i>	<i>t/m 31 dec 2016</i>	<i>Begroot 2017</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
<i>Directe belastingen</i>	581.584.224	589.391.687	601.000.000	96,8%
<i>Indirecte belastingen</i>	451.238.690	428.815.150	462.850.500	97,5%
<i>Retributies,leges & rechten</i>	24.210.143	28.914.417	25.236.200	95,9%
<i>Rechten, boeten & overig</i>	35.416.780	48.707.524	41.822.600	84,7%
<i>Rente</i>	314.111	1.075.569	381.000	82,4%
<i>Niet-belastingopbrengsten</i>	68.249.943	78.482.400	62.346.600	109,5%
<i>Landsbedrijven en fondsen</i>	5.963.645	11.536.375	6.065.000	98,3%
<i>Overige ontvangsten</i>	49.232.057	51.124.827	50.136.800	98,2%
	1.216.209.593	1.238.047.949	1.249.838.700	97,3%

Bron: Directie Financiën

Hieronder volgt een nadere toelichting per middelensoort, waarbij aanvankelijk de directe en indirecte belastingen worden toegelicht en daaropvolgend de overige middelensoorten zoals deze in tabel 2.2 zijn gepresenteerd.

Directe belastingen:

Tabel 2.3: Realisatie directe belastingen over 2017 in Afl.

<i>Omschrijving</i>	<i>t/m 31 Dec 2017</i>	<i>t/m 31 Dec 2016</i>	<i>Begroot 2017</i>	<i>% Begrotings-uitputting</i>
<i>Loonbelasting</i>	275.967.979	261.267.615	279.900.000	98,6%
<i>Inkomstenbelasting</i>	(5.338.965)	(8.284.612)	-	0,0%
<i>Rente belastingvordering</i>	6.439.393	5.388.183	4.000.000	161,0%
<i>Vervolging nat. persoon</i>	-	-	100.000	0,0%
<i>Winstbelasting</i>	198.729.426	238.417.057	225.000.000	88,3%
<i>Dividenbelasting</i>	10.340.213	3.886.985	6.000.000	172,3%
<i>Grondbelasting</i>	48.939.757	42.894.582	46.200.000	105,9%
<i>Successie-/overgangsbel.</i>	1.144.503	1.138.763	300.000	381,5%
<i>Overdrachtsbelasting</i>	17.241.749	19.842.052	14.500.000	118,9%
<i>Motorrijtuigenbelasting</i>	26.697.699	23.135.709	23.000.000	116,1%
<i>Zegelbelasting</i>	1.422.470	1.705.353	2.000.000	71,1%
	581.584.224	589.391.687	601.000.000	96,8%

Loonbelasting

De loonbelasting ontvangsten bedroegen over 2017 Afl. 276,0 miljoen, gelijk aan 98,6% van de begroting. Ten opzichte van het voorafgaande jaar is Afl. 14,7 miljoen (5,6%) meer aan loonbelasting geïnd, welke een resultaat is van steeds verbeterde compliance, intensivering van de invordering en de meest recente loon- en werkgelegenheidsontwikkelingen.

Inkomstenbelasting

Het negatieve bedrag in de categorie inkomstenbelasting betreft restituties op afgewikkelde aanslagen.

Rente belastingvordering

De rente op belastingvordering is op de begroting met 161,0% gerealiseerd, welke een resultaat is van de gevoerde invorderingsacties. Een vergelijking met het vorige jaar laat een toename van 19,5% zien.

Winstbelasting

Verder presenteert tabel 2.3 een realisatie van 88,3% in winstbelasting ontvangsten. Ten opzichte van het voorafgaande jaar is er sprake van een daling van 16,6%. Een klinische vergelijking met de voorafgaande periode is misleidend omdat in 2016 een hoger bedrag was geïnd door het verschuiven van de betalingsdeadline van de ontvangsten uit het jaar 2014 (naar 31 januari 2016). Evenwel heeft de implementatie van diverse compliance maatregelen zoals onder andere de wetwijziging op het gebied van de winstbelasting eind 2015, substantieel bijgedragen aan het resultaat van de belastingopbrengsten. Ten overvloede, de inning van de winstbelasting conform de VAS-systematiek laat vanaf 2017 een meer genormaliseerd en regulier heffings- en ontvangstenpatroon zien dan de afgelopen twee begrotingsjaren, waardoor de vergelijkbaarheid voor projecties gaandeweg bevorderd wordt.

Dividendbelasting

Het laatste kwartaal laat een forse groei van de geïnde dividendbelasting zien in vergelijking met wat in de voorafgaande kwartalen werd ontvangen. Ten opzichte van het vorige dienstjaar is een groei in dividendbelasting ontvangsten waar te nemen van 166,0%.

Grondbelasting

De ontvangsten grondbelasting zijn sterk afhankelijk van het tijdstip waarop het kohier wordt uitgevaardigd welk zich in mei 2017 voordeed. De ontvangsten over 2017 zijn met 14,1% toegenomen ten opzichte van het jaar 2016.

Overdrachtsbelasting

De overdrachtsbelasting vertoont een bovenmatige realisatie van 118,9% wat aangeeft dat sprake is van een groei in de verkoop van onroerende goederen.

Motorrijtuigbelasting

Tot slot is er ten aanzien van de motorrijtuigenbelasting vergeleken met voorgaande jaren sprake van een bovenmatige realisatie van 116,1% als gevolg van de sterk verbeterde compliance en als gevolg van de wetwijziging op het gebied van de landsverordening motorrijtuig- en motorbootbelasting vanaf januari 2017 en de daarmee samenhangende wettelijke betalingsplicht.

Daarnaast had de implementatie van diverse (compliance) maatregelen ook een positief effect op de ontvangsten van onder anderen op de gebieden van het ambtshalve traject van de FIOT waarbij diverse belastingplichtigen veroordeeld zijn tot het betalen van substantiële boetes bij het opzettelijk niet voldoen aan de aangifte eis. Het voornoemde is het resultaat van de effectieve samenwerking met het afpakteam, bestandsvergelijkingen van de KvK en het UOAZV, de intensivering van de samenwerking met de Dienst Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister (DBSB), de SVB, DIMAS en de bevordering van interne non-compliance rapportages waardoor meer naheffingsaanslagen waren opgelegd voor zowel loonbelasting, BBO en de winstbelasting. Voorts is bij de DIMP extra capaciteit ingezet bij de afdeling om achterstanden, flietscontroles en naheffingsaanslagen op effectievere wijze te kunnen verrichten.

Ten slotte kan aangegeven worden dat er gestart is met het vaktechnische overleg op het gebied van invordering, heffing en controle en tevens zijn er diverse (interne) opleidingen zoals de adjunct-commies en de basisopleiding belastingen (BOB) verzorgd ter bevordering van deskundigheid.

Indirecte belastingen:

Tabel 2.4: Realisatie indirecte belastingen over 2017 in Afl.

Omschrijving	t/m 31 Dec 2017	t/m 31 Dec 2016	Begroot 2017	% Begrotings-uitputting
<i>Invoerrechten</i>	169.905.253	163.638.271,00	181.500.000	93,6%
<i>Accijns gedestilleerd</i>	24.547.699	22.837.097,00	25.400.000	96,6%
<i>Accijns sigaretten</i>	14.688.434	9.017.797,00	12.200.000	120,4%
<i>Accijns bier</i>	29.226.531	27.204.188,00	31.400.000	93,1%
<i>Accijns minerale olien</i>	67.983.224	72.766.000,00	64.800.000	104,9%
<i>B.B.O.</i>	104.166.013	94.061.327,00	104.500.000	99,7%
<i>Zegelbelastingen</i>	31.092	16.853,00	50.500	61,6%
<i>Dienstverlening IUD</i>	2.711.749	2.263.146,00	2.800.000	96,8%
<i>Vergunningen</i>	24.042.749	24.016.653,00	26.300.000	91,4%
<i>Milieubelasting op hotels e.a.</i>	12.701.371	11.969.215,00	13.400.000	94,8%
<i>Milieubel. op verhuur voertuig</i>	1.234.575	1.024.603,00	500.000	246,9%
	451.238.690	428.815.150	462.850.500	97,5%

Bron: Departamento di Impuesto

Invoerrechten

Tabel 2.4 vertoont de invoerrechten over 2017 een groei van 3,8% ten opzichte van het voorgaande jaar resulterend in een begrotingsrealisatie van 93,6%. Deze groei is voornamelijk het resultaat van een verbeterde compliance, mede als gevolg van de verzorgde cursussen aan inklaringsfunctionarissen die klaarblijkelijk een positief effect hadden op controles na invoer, waardoor de inklaringen steeds meer conform de vigerende richtlijnen en tarieven worden gedaan.

Accijnzen

Ook alle accijnsoorten vertonen tezamen een stijging van Afl. 4,6 miljoen (3,5%) in vergelijking tot de cijfers van vorig jaar. Accijns op sigaretten laat een aanzienlijke toename zien van Afl. 5,7 miljoen maar kan een gevolg zijn van het bestelmoment van importeurs en het voorraadvolume die zij op basis van hun verkoopcijfers aanhouden.

BBO (Belasting op bedrijfsomzetten)

Over 2017 is er Afl. 10,1 miljoen meer aan BBO-ontvangsten gerealiseerd vergeleken met vorig dienstjaar, resulterend in een begrotingsrealisatie van bijna 100%. De groei in BBO-ontvangsten heeft deels te maken met invorderingsacties die tot en met 30 september 2017 ruim Afl. 2,4 miljoen hebben opgeleverd.

De realisatie van de totale indirecte belastingen laat een groei zien van Afl. 22,4 miljoen ten opzichte van het voorafgaande jaar, wat gelijk is aan een begrotingsrealisatie van 97,5%.

Retributies, leges & rechten:

Deze middelensoort is in tabel 2.2 opgenomen en geeft een realisatie weer van Afl. 24,2 miljoen oftewel 95,9% van de begroting.

Rechten, boeten & overig:

Over 2017 werd 35.4 miljoen gerealiseerd, gelijk aan 84,7% van de begroting. De grootste begrote posten onder deze middelensoort betreffen ontvangsten uit hoofde van 'bunkering' activiteiten, concessierechten van AAA N.V. en

vergunningen op gebied van telecommunicatie (gezamenlijk de overige middelen) ten bedrage van Afl. 27,6 miljoen (gerealiseerd voor 70,7%). Verder is op gebied van 'verleende dienstverlening aan derden' begroot voor Afl. 6,1 miljoen voor 106% gerealiseerd. Onder de categorie 'bijdragen in kosten' is Afl. 4,3 miljoen begroot met een realisatie van 90,8%. Als laatst zijn de ontvangsten uit hoofde van opgelegde boetes voor 70,6% gerealiseerd op een begroot bedrag van Afl. 2,95 miljoen.

Rente:

Gezien de zeer geringe omvang wordt hierop niet nader ingegaan.

Niet-belastingopbrengsten:

De realisatie van deze middelensoort bedraagt over 2017 Afl. 68,2 miljoen, gelijk aan een realisatie van 109,5% van de begroting. Verder zijn de erfpachtrechten conform patroon voor een totaalbedrag van Afl. 21,7 miljoen (111,5%) gerealiseerd. De toeristenheffing is gerealiseerd voor Afl. 6,3 miljoen en hiermee is 140,6% van de begroting behaald. Ten slotte worden de overdrachten van het Rijk ook onder de niet-belastingopbrengsten geboekt; hierop werd Afl. 9,2 miljoen gerealiseerd, gelijk aan een begrotingsrealisatie van 89,3%.

Landsbedrijven en fondsen:

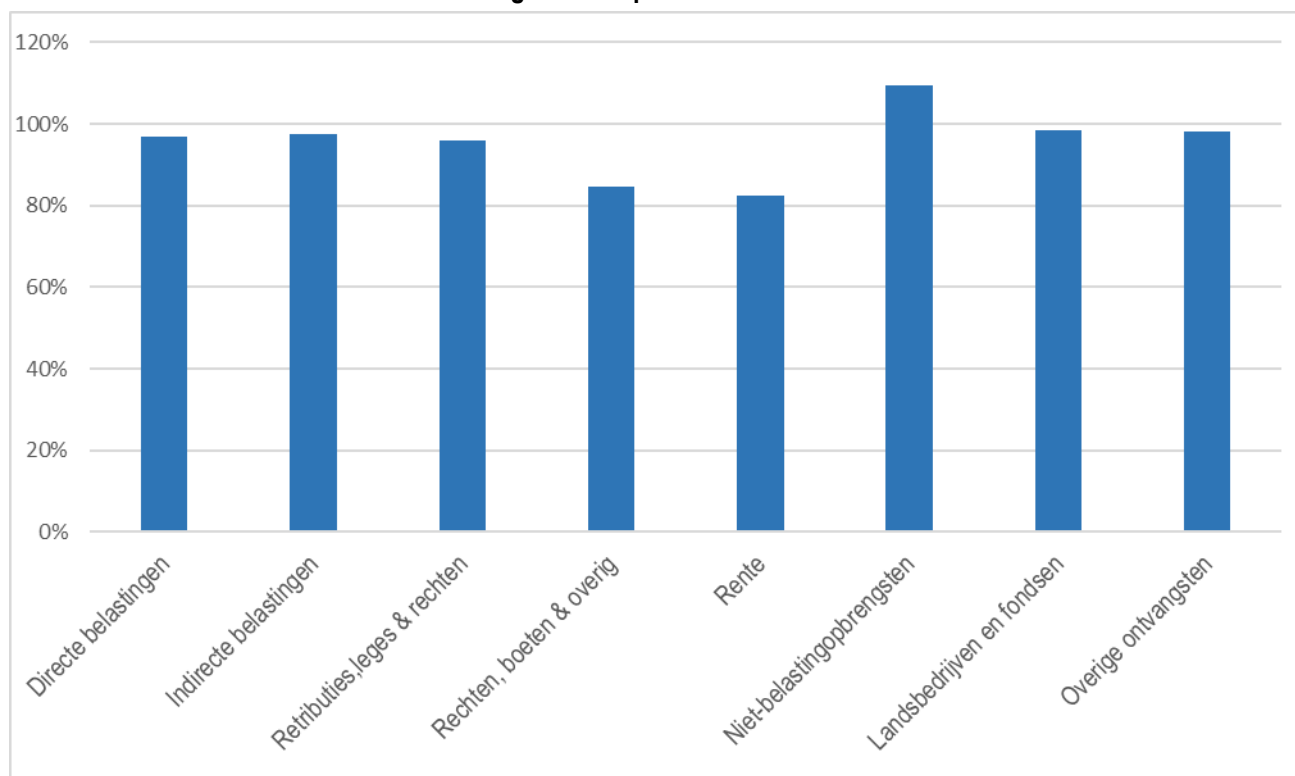
De realisatie van de middelen bij de landsbedrijven en fondsen bedraagt per einde 2017 Afl. 6,0 miljoen, gerealiseerd voor 98,3%. Deze ontvangsten hebben voornamelijk te maken met interne verrekeningen en doorbelastingen tussen de overheidsdiensten.

Overige:

De overige ontvangsten bedragen per eind 2017 Afl. 49,2 miljoen en zijn daarmee voor 98,2% gerealiseerd ten opzichte van de begroting. Deze realisatie ligt in lijn met de begroting en is vergelijkbaar met die uitputting van de begroting van het voorafgaande jaar. Dit bedrag is bijna volledig toe te schrijven aan ontvangen deviezenprovisie.

Tot slot: Grafiek 2.1 is een weergave van de realisatie per middelensoort, uitgedrukt in procenten. In het algemeen werden de middelen voor 97,3% gerealiseerd ten opzichte van begroting 2017.

Grafiek 2.1: Middelenrealisatie over 2017 uitgedrukt in procenten:

Bron: Directie Financiën

2.1.2 Kosten over 2017

De totale kosten tot en met 31 december 2017 bedragen Afl. 1.380,2 miljoen, gelijk aan een begrotingsuitputting van 98,4%.

Tabel 2.5 geeft per hoofdkostensoort de gerealiseerde kosten met vergelijkende cijfers uit dezelfde periode van het voorafgaande jaar en ten opzichte van de vastgestelde begroting. Daarna volgt een toelichting per hoofdkostensoort.

Tabel 2.5: Kostenrealisatie over 2017 in Afl.

Kosten	t/m 31 dec 2017	t/m 31 dec 2016	Begroot 2017	% Begrotings-uitputting
Personeel	377.178.197	368.679.177	379.355.200	99,4%
Werkgeversbijdragen	96.929.556	95.190.097	95.682.900	101,3%
Goederen en diensten	153.187.409	158.113.431	174.350.900	87,9%
Rente LV & VV	222.822.992	218.767.981	215.347.200	103,5%
Subsidies	200.666.640	199.583.283	199.993.200	100,3%
Overdrachten Binnenland	129.365.862	125.135.308	129.750.000	99,7%
Overdrachten Buitenland	19.948.697	18.649.879	19.857.500	100,5%
Bijdragen en afschrijvingen	180.061.775	158.379.004	188.421.700	95,6%
	1.380.161.128	1.342.498.160	1.402.758.600	98,4%

Bron: Directie Financiën

Vergelijkende cijfers op basis van URK4 2016

Personeel:

De personeelskosten, inclusief overwerkvergoedingen, bedragen per ultimo 2017 Afl. 377,2 miljoen. Deze realisatie is binnen de begroting gebleven maar is in vergelijking met de realisatie van het jaar daarvoor, Afl. 8,5 miljoen meer.

Tabel 2.6 presenteert het verloop van het aantal FTE's binnen het ambtelijk apparaat. De indeling van de ministeries van het Land conform de Landsverordening Instelling Ministeries is ingaande het begrotingsjaar 2017 gewijzigd, waardoor enkele diensten onder een ander ministerie ressorteren. Dit heeft geleid tot verschuivingen van aantallen ambtenaren tussen de ministeries.

Tabel 2.6: Ontwikkeling personeelsaantallen in FTE's

Ministerie	2016 K4	2017 K1	2017 K2	2017 K3	2017 K4
Ministerie AZWIDO	451	550	560	586	487
Ministerie ROII	274	266	270	273	244
Ministerie TTPC	235	147	151	153	162
Ministerie EZCEM	155	143	143	147	115
Ministerie VOS	234	236	231	237	240
Ministerie SJA	196	194	189	195	212
Ministerie OG	221	224	223	227	234
Ministerie JUS	1428	1435	1464	1520	1506
Ministerie FO	655	674	676	698	707
Totaal	3849	3869	3907	4036	3907
Onderwijspersoneel	864	869	875	871	919
Kustwachtpersoneel	49	48	48	44	43

Bron: Departamento Recurso Humano

Het aantal FTE's is in het vierde kwartaal per saldo met 129 afgenomen ten opzichte van het derde kwartaal. Dit komt doordat het overheidspersoneel van de bureaus van ministers grotendeels in dienst is genomen middels arbeidsovereenkomst voor de duur van het Kabinet Mike Eman II (KMEII). Voornoemde arbeidsovereenkomsten zijn van rechtswege op 31 oktober 2017 beëindigd. De afname is voor een klein deel gecompenseerd met arbeidscontractanten die in december in dienst zijn genomen bij het pas aangetreden Kabinet Wever-Croes. Volledigheidshalve wordt vermeld dat een aantal personeelsleden werkzaam bij bureaus van een minister arbeidsovereenkomsten heeft met een looptijd langer dan de duur van het voormalige kabinet.

Werkgeversbijdragen:

De werkgeversbijdragen bedragen per ultimo 2017 Afl. 96,9 miljoen. De uitputting is Afl. 1,7 miljoen (1,8%) hoger ten opzichte van voorafgaand jaar. De begrotingsoverschrijding van Afl. 1,2 miljoen (2016: +0,7 miljoen) wordt vrijwel geheel veroorzaakt door de begrotingsoverschrijding van de AZV-premies.

Goederen en Diensten:

Goederen en diensten zijn voorlopig gerealiseerd voor een bedrag van Afl. 153,2 miljoen, hetgeen Afl. 21,2 miljoen lager is dan begroot. Ten opzichte van de realisatie bij de jaarrekening 2016 is de realisatie Afl. 4,9 miljoen lager.

Rente:

De realisatie van de rente is ten opzichte van de begroting met Afl. 7,5 miljoen c.q. 3,5% overschreden. Door een hoger dan geprojecteerde stand van de variabele rente zijn de rentekosten ultimo december 2017 Afl. 5,3 miljoen hoger

uitgekomen dan gepland. Tevens heeft zich een niet begroot nadelig koersverschil voortgedaan van de Euro ten opzichte van de Arubaanse Florin van Afl. 3,5 miljoen, waarvan Afl. 2,2 miljoen betrekking heeft op ongerealiseerde koersverschillen en Afl. 1,3 miljoen op gerealiseerde koersverschillen. De nadelige resultaten worden gecompenseerd door de begrotingsonderschrijdingen van de schatkistpromessen (-Afl. 0,3 miljoen) en de rente van de obligatieleningen (-Afl. 1,4).

Subsidies:

De subsidies bedragen per ultimo 2017 Afl. 200,7 miljoen wat 1,1 miljoen meer is dan de realisatie van vorig jaar. Ten opzichte van de begroting 2017 is de realisatie Afl. 0,7 miljoen hoger. Dit is voornamelijk te wijten aan de begrotingsoverschrijding van de post subsidie salarissen onderwijs (groei van Afl. 1,2 miljoen) die deels vereffend wordt door de begrotingsonderschrijding van de post subsidie exploitatie onderwijs (afname van Afl. 0,4 miljoen).

Overdrachten binnenland:

De overdrachten bedragen tot en met het vierde kwartaal 2017 Afl. 129,4 miljoen (Afl. 4,2 miljoen hoger dan vorig jaar), oftewel 99,7% van de begroting. Deze begrotingsonderschrijding van Afl. 0,4 miljoen is aan de ene kant het resultaat van hoger dan begrote overdrachten aan de post 'overige gezinnen' ten bedrage van Afl. 3,2 miljoen, en aan de andere kant uit lager dan begrote uitgaven aan duurtoeslagen voor pensioenen (Afl. 3,4 miljoen lager), overige pensioenen (Afl. 0,7 miljoen lager), reparatie toeslagen (Afl. 0,3 miljoen lager) en gunstgaven (Afl. 0,4 miljoen lager).

Overdrachten buitenland:

De voorlopig gerealiseerde overdrachten buitenland bedragen per ultimo 2017 Afl. 19,9 miljoen wat uitmondt op een begrotingsuitputting van 100,5%. De begrotingsoverschrijding van Afl. 0,1 miljoen is de som van een additionele bijdrage van Afl. 0,3 miljoen aan het Gemeenschappelijk Hof van Justitie en de lagere contributies in het buitenland (onderschrijding van Afl. 0,2 miljoen).

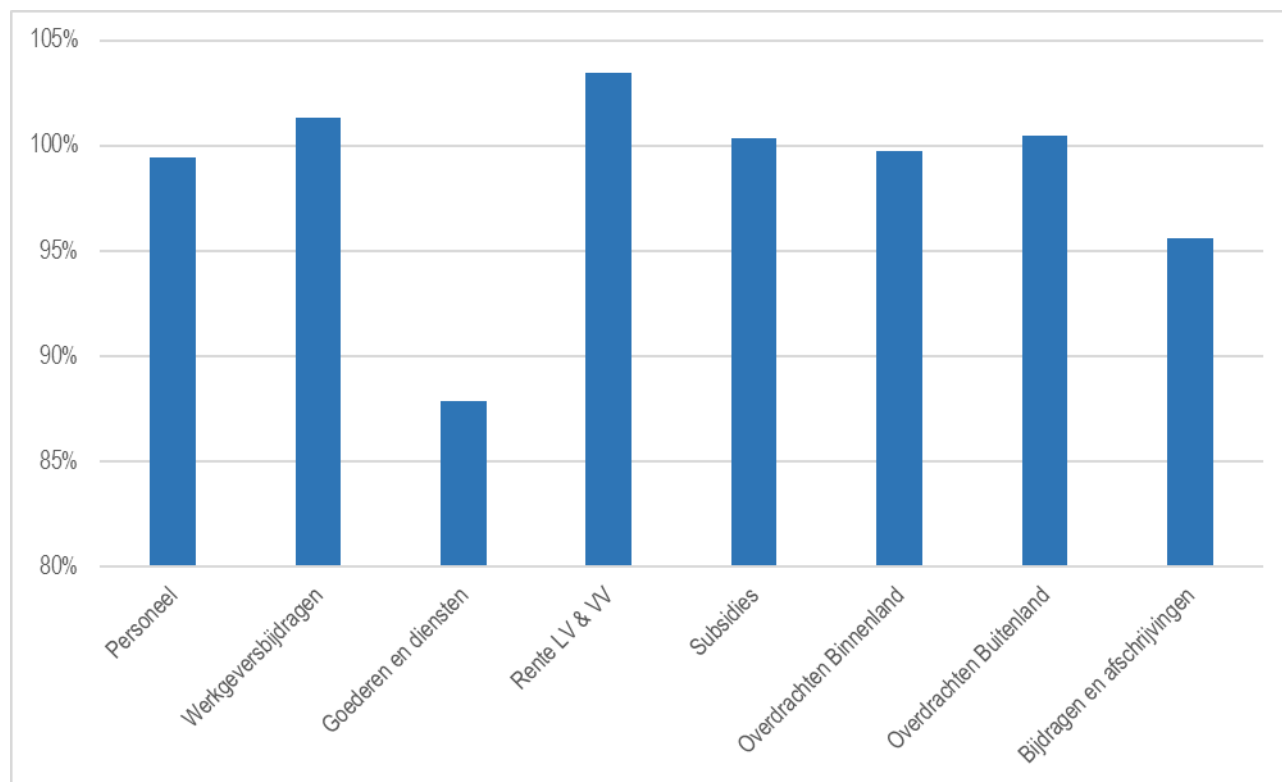
Bijdragen en afschrijvingen:

De bijdragen en afschrijvingen bedragen Afl. 21,7 miljoen meer dan de realisatie in 2016. Ten opzichte van de begroting is deze kostenpost met 4,4% (-Afl. 8,4 miljoen) onder het begrote bedrag gebleven. De begrotingsonderschrijding wordt enerzijds veroorzaakt door de lagere landsbijdrage aan de AZV van Afl. 7,5 miljoen, lagere realisaties aan reserves en fondsen van Afl. 0,9 miljoen, lagere zorg gerelateerde kosten ten bedrage van Afl. 0,4 miljoen en hogere realisatie van verleende kwijtschelding van 'hoofdsom & rente' van Afl. 0,4 miljoen. Ter wille van de volledigheid wordt aangegeven dat de post landsbijdrage AZV nog verhoogd moet te worden als gevolg van het negatieve exploitatieresultaat van het dienstjaar 2016 met een bedrag van Afl. 12,9 miljoen. Verder, moet volledigheidshalve de voeding aan het TPEF over de maand november en december 2017 (op basis van de cijfers van 2016 bedraagt de voeding gemiddeld Afl. 0,3 miljoen per maand) nog verantwoord moeten worden op de post Reserves en Fondsen.

Hieronder een grafische weergave van de kostenrealisatie uitgedrukt in procenten van de vastgestelde begroting 2017.

Grafiek 2.2: Kostenrealisatie over 2017 in procenten

Bron: Directie Financiën

2.2. Realisatie kapitaalrekening

Ten aanzien van de ontvangsten op de kapitaaldienst is de realisatie vooralsnog 107,2% van de begrote kapitaalontvangsten tegenover een uitputting van 88,9% van de begrote kapitaaluitgaven. In paragraaf 2.2.1 en 2.2.2 worden de kapitaalontvangsten en –uitgaven nader toegelicht.

Tabel 2.7: Kapitaalrekening over 2017 in Afl.

Kapitaal ontvangsten	t/m 31 dec 2017	Begroot 2017	% Begrotings-uitputting
<i>Verkoop onr. goederen en grond</i>	11.323.512	-	
Kapitaalontvangsten	-	6.146.100	0,0%
<i>Lokale Kredietaflossing</i>	4.322.415	6.275.000	68,9%
<i>Reserves</i>	-	-	
<i>Vrijgekomen afschrijvingen</i>	32.254.500	32.254.500	100,0%
	47.900.427	44.675.600	107,2%

Kapitaal uitgaven	t/m 31 dec 2017	Begroot 2017	% Begrotings-uitputting
<i>Investeringsen</i>	9.966.040	12.143.800	82,1%
<i>Vermogensoverdrachten</i>	4.800.000	5.175.000	92,8%
<i>Lokale kredietverlening</i>	26.415.162	29.000.000	91,1%
	41.181.202	46.318.800	88,9%

Netto resultaat kapitaaldienst	6.719.225	(1.643.200)	-408,9%
---------------------------------------	------------------	--------------------	----------------

Bron: Directie Financiën

2.2.1 Kapitaalontvangsten over 2017

Verkoop onroerend goed:

De realisatie uit hoofde van verkoop onroerende goederen en grond bedraagt Afl. 11,3 miljoen. Deze ontvangsten betreffen voornamelijk de verkoop van de JFK en een vergoedingsovereenkomst voor een opstal tussen DIP en *Fondo Nacional di Garantia*. Deze ontvangsten werden reeds in voorgaande jaren begroot en derhalve niet in de begroting 2017 opgenomen.

Kapitaalontvangsten:

Zoals bekend had de overdracht van de bezittingen en activiteiten van Valero Aruba aan Land Aruba, in haar capaciteit van enige aandeelhouder van Refineria di Aruba N.V. (RdA) op 1 oktober 2016 plaatsgevonden. Onderdeel van de overdracht was de zogenaamde *settlement payment* van circa Afl. 54 miljoen. Land Aruba had met de RdA afgesproken dat de uitkering voor 2016 conform begroting op Afl. 27 miljoen was vastgesteld. Hiervan is ten tijde van de samenstelling van deze rapportage Afl. 23 miljoen ontvangen.

Zoals eerder vermeld is de begrote kapitaalontvangst in 2017 uit hoofde van de *settlement agreement* alsmede de verkoop van de FSMA middels de begrotingswijziging verwijderd, op basis van de onzekerheden met de start van de raffinaderij als gevolg van de precaire financiële positie van de Amerikaanse moedermaatschappij.

Ten slotte bestaan de begrote kapitaalontvangsten ten bedrage van Afl. 6,1 miljoen primair uit de overname van medische apparatuur van het voormalige Landslaboratorium door de *Fundacion Servicio Laboratorio Medico Aruba* (FSMLA) begroot

op Afl. 2,0 miljoen, en secundair uit de voorgenomen eindafrekening tussen het FDA en Land voor een bedrag van 4,1 miljoen (conform het conceptrapport 'Aanvraag FDA-bijdrage vaststelling 2000 – 2017 van 6 december 2017).

Lokale kredietaflossing:

De realisatie van Afl. 4,3 miljoen heeft voornamelijk betrekking op de ontvangen aflossingen uit de meerjarenplan leningen APA voor Afl. 1,3 miljoen en studieleningen voor Afl. 3,0 miljoen. De ontvangen aflossingen studieleningen is in vergelijking met dezelfde periode vorig dienstjaar met Afl. 0,045 miljoen gestegen. Dit is het resultaat van het beleid om meerdere mogelijkheden aan ex-studenten te bieden om hun studieschuld onder gunstige voorwaarden af te lossen. Grotere toenames in de ontvangsten uit hoofde van de aflossingen van studieleningen worden pas vanaf 2018 verwacht.

Vrijgekomen afschrijvingen:

De realisatie van de afschrijvingskosten zijn voorlopig geschat op basis van de begroting 2017 en zijn per ultimo december 2017 voor 100% gerealiseerd en als kosten opgenomen. De afschrijvingskosten in de exploitatierekening leiden niet tot uitgaven en worden in de vorm van een vrijval in de kapitaalontvangsten gecompenseerd.

2.2.2 Kapitaaluitgaven over 2017

Investerings:

Aan het einde van de vierde kwartaal bedroeg de realisatie van de investeringen Afl. 9,97 miljoen; een realisatie van 82,1 %.

Vermogensoverdrachten:

De kapitaaloverdracht aan Post Aruba N.V. bedraagt per einde van de vierde kwartaal Afl. 3,8 miljoen (begroot voor Afl. 3,8 miljoen), terwijl aan Freezone Aruba NV een landsbijdrage is toegekend van Afl. 1 miljoen (begroot voor Afl. 1 miljoen). De begrote investeringsbijdrage voor de Staten van Aruba bedraagt Afl. 375.000 en is tot vóór de formele afsluiting van het dienstjaar voor de samenstelling van de jaarrekening nog niet gerealiseerd.

Lokale kredietverlening:

Tot aan het einde van het vierde kwartaal is Afl. 26,4 miljoen aan studieleningen verstrekt, wat Afl. 0.7 miljoen hoger is vergeleken met het vorig dienstjaar. De jaarbegroting bedraagt Afl. 29 miljoen waardoor de begrotingsuitputting gelijk is aan 91,1%.

3. Meerjarig begrotingsbeleid

3.1 Vooraf

De actualiseringswerkzaamheden rondom het meerjarenkader 2018-2020 lopen parallel met het begrotingsproces voor het dienstjaar 2018. Afhankelijk van de te nemen bestuurlijke besluiten zal naar verwachting het nieuwe kader in begroting 2018 gepresenteerd worden. Hieronder wordt ingezoomd op de resultaten van de ingezette beleidskeuzes in 2017.

3.2 Voortgangresultaten

De resultaten over het vierde kwartaal van 2017 geven aan dat de ingezette beleidskeuzes aan de middelenkant (maatregelen 1 t/m 3) zorg hebben gedragen voor een middelentoename van Afl. 156.60 miljoen, waarvan Afl. 50.20 miljoen aan de invorderingsactie DIMP is toe te kennen en Afl. 106.41 miljoen (Afl. 79.99 miljoen en Afl. 26.42 miljoen) aan beleidskeuze intensivering van de niet belastingopbrengsten (inclusief studieleningen). De beleidstarget aan de middelenkant is in totaal in 2017 met 82.6% behaald. De reeds in gang zijnde intensivering van de invorderingsacties op het gebied van de loonbelasting, winstbelasting, grondbelasting en BBO brengt met zich mee dat dit ook reflecteert in de totale ontvangsten. Onderstaande tabel geeft hiertoe een nadere cijfermatige toelichting weer.

Tabel 3.1: Resultaten meerjarige beleidskeuzes per kwartaal in 2017

Voortgangresultaten MRJ 2017-2020:	Target						
Alle bedragen zijn in Afl. miljoenen	Begroting 2017	K1 2017	K2 2017	K3 2017	K4 2017	Subtotaal per beleidskeuze	%
1. Introductie van een alternatieve inkomstenbron							
2. Invorderingsactie DIMP	73.50	7.70	13.00	12.75	16.75	50.20	68.3%
Loonbelasting	6.00	1.05	1.64	0.71	0.86	4.27	71.1%
Winstbelasting	55.00	4.58	7.45	9.85	11.16	33.03	60.1%
Grondbelasting	10.00	1.21	3.19	1.40	3.04	8.83	88.3%
BBO	2.50	0.86	0.73	0.79	1.69	4.07	162.7%
3. a Intensivering niet-belastingopbrengsten	87.04	17.70	14.31	23.42	24.56	79.99	91.9%
b Intensivering niet-belastingopbrengsten (studieleningen)	29.00	6.60	6.60	6.60	6.60	26.42	91.1%
Subtotaal middelenopbrengst:	189.54	32.01	33.92	42.77	47.91	156.60	82.6%
4. Vijf procent minimum jaarlijkse besparing op de personeelskosten	(0.62)	1.94	1.82	5.40	1.39	10.54	-1687.1%
5. Natuurlijk verloop						-	
6. Taakstelling op goederen en diensten	12.99	3.11	1.16	6.88	(4.56)	6.59	50.8%
7. Socialisatie en fiscalisering bovenmatige uitkeringen en reparatiebeslag	-					-	
Subtotaal uitgavenreductie:	12.36	5.05	2.97	12.28	(3.17)	17.14	138.6%
Totaal:	177.18	26.95	30.94	30.49	51.08	139.47	78.7%

Noot:

1. Voor de invorderingsactie van 2017 hanteert DIMP een target van in totaal Afl. 73.5 mln. Deze target is verspreid over 4 belastingsoorten te weten: loon-, winst-, grondbelasting en BBO.
2. De inning van niet-belastingopbrengsten waarop geïntensiveerd wordt, zijn middelensorten: boeten, dienstverlening derden, overige middelen, erfpachtrechten, uitkering deelneming, verhuur gronden, verhuuropbrengsten en studieleningen.
3. Positieve getallen geven een stijging aan, en negatieve bedragen geven een daling aan.
4. Het resultaat bij beleidskeuze 4 is inclusief natuurlijk verloop.

4. Financiering en schuldbeheer

4.1. Uitvoering financieringsbevoegdheid

Conform artikel 2 van de Landsverordening tot vaststelling van de begroting van de ministeries van het Land voor het dienstjaar 2017 (AB 2016 no.59) is voor het jaar 2017 een financieringsbehoefte vastgesteld van Afl. 438.815.300. Dit bedrag is volgens een vooraf aangekondigd leen-programma 2017 middels vier staatsobligaties uitgevoerd. Deze staatsobligaties met een maximaal toegestane coupon van 4.75% p.a. zijn uitgeschreven tegen een gemiddelde rentevoet van 4.21% p.a. De gemiddelde rentevoet voor financiering in 2016 was nog 5.68%. Op 22 december 2017 is de financieringsbehoefte voor 2017 met Afl. 130.000.000 gewijzigd naar Afl. 568.815.300 (AB 2017 no.77). Dit bedrag wordt in 2018 uitgeschreven.

Tabel 4.1: Leen-programma 2017

DF-Code	Agent	Datum uitgifte	Looptijd (jaar)	Rente %	Hoofdsom (mln)
2017-1	CBA	FEB.20.17	10	4,250	125,00
2017-2	CBA	APR.24.17	10	4,000	125,00
2017-3	CBA	JUN.26.17	10	4,000	64,12
2017-4	CBA	AUG.25.17	10	4,500	124,70
Machtiging Begroting 2017 - Art.2					438,82

4.2. Schuldstand

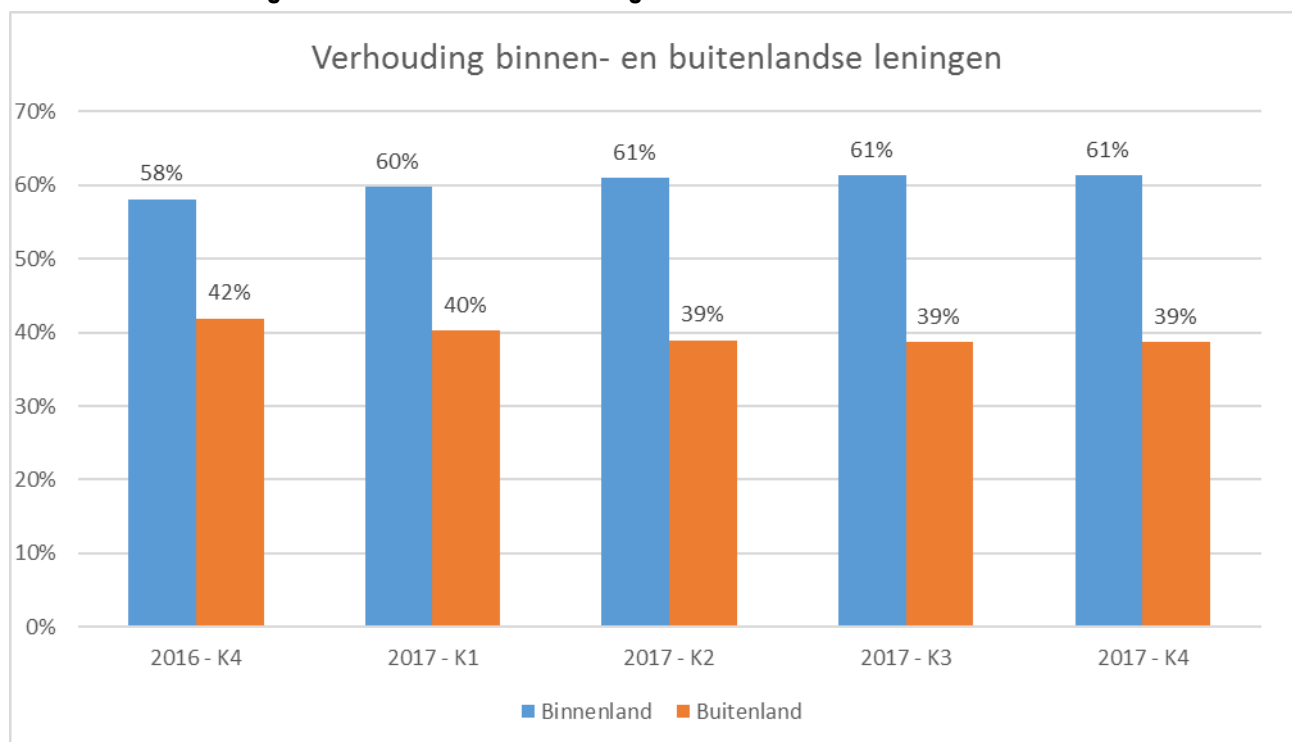
De schuldstand per ultimo van het 4e kwartaal – inclusief latente schulden, staat op Afl. 4.195,20 miljoen, waarvan het aandeel van de leningen Afl. 4.015,79 miljoen bedraagt. In onderstaande tabel worden de schuldstand en de stand van de leningen over de laatste 12 maanden nader belicht. De stand van de binnenlandse leningen is over 2017 met ca. Afl. 191 miljoen toegenomen, terwijl Afl. 87.3 miljoen aan buitenlandse leningen is afbetaald. De stand van de leningen is over het jaar per saldo met Afl. 103.7 miljoen toegenomen. Het vervangen van buitenlandse leningen met binnenlands schuldpapier sluit aan met het beleid van het Land om vanuit het perspectief van duurzaam schuldbeheer de jaarlijks te herfinancieren hoofdsommen, indien mogelijk, op de binnenlandse kapitaalmarkt te arrangeren.

Om het schuldbeheer meer inzichtelijk te maken wordt onderscheid gemaakt tussen de leningen, de kortlopende schulden (doorgaans *Unmet Financing Requirement* of UFR) en de latente schulden. De leningen zijn ingedeeld overeenkomstig de comptabele richtlijnen zodat ook de aansluiting met 's Lands begrotingen en de jaarrekeningen mogelijk is. Hierbij geldt dat de kapitaal- of geldmarkt waarop een lening is geplaatst bepalend is voor de designatie van een lening als zijnde een binnen- of een buitenlandse verplichting. Het domicilie van de schuldeiser speelt daarbij geen rol. Van alle leningen in 's Lands portfolio aan het einde van het vierde kwartaal zijn 62% binnenlandse leningen hetgeen uiteraard de vigerende schuldbeheerstrategie van het Land reflecteert.

Tabel 4.2: Schuldontwikkeling per kwartaal in Afl. miljoenen

	2016 K4	2017 K1	2017 K2	2017 K3	2017 K4
Binnenlandse leningen					
Promessen en kasgeldlening	65,00	65,00	65,00	65,00	73,00
Staatsobligaties	1.171,27	1.296,27	1.485,27	1.610,08	1.610,08
Onderhandse leningen	715,49	715,49	666,09	512,09	496,98
Overige leningen	321,34	289,49	287,69	285,87	284,03
	2.273,10	2.366,24	2.504,05	2.473,04	2.464,09
Buitenlandse leningen					
Leningen N.I.O.	16,82	16,87	17,11	15,91	13,81
Leningen Rijksbegroting	19,58	19,86	21,20	21,93	16,13
Overige leningen EUR	7,55	7,65	7,93	8,21	5,96
Buitenlandse leningen USD	1.595,00	1.551,18	1.551,18	1.515,81	1.515,81
	1.638,95	1.595,57	1.597,42	1.561,85	1.551,70
Totaal Leningen	3.912,05	3.961,81	4.101,47	4.034,89	4.015,79
% BBP	82,3%	80,6%	84,1%	82,7%	82,4%
Kortlopende schulden	96,75	111,88	73,49	137,08	167,42
Extracomptabele schulden - SVB ¹	-	-	-	-	-
Extracomptabele schulden - Lease	12,52	12,39	12,26	12,13	11,99
Totaal UFR	109,27	124,27	85,75	149,21	179,41
Totaal schulden	4.021,32	4.086,08	4.187,22	4.184,10	4.195,20
% BBP	84,6%	83,2%	85,9%	85,8%	86,04%
BBP ²	4.754,7	4.912,6	4.876,0	4.876,0	4.876,0
Noot					
¹⁾ Betreft een vermeende garantie tbv SVB					
²⁾ Bron BBP is Centrale Bank van Aruba					

Grafiek 4.1: Verhouding binnen- en buitenlandse leningen

Bron: Directie Financiën

4.3. Schuldendienst 2017

Tabel 4.3 geeft aan dat het bedrag aan aflossingen op de leningen tot en met het derde kwartaal 2017 Afl. 318,3 miljoen bedroeg en verliep tot op dat moment volledig conform schema. Voor het vierde kwartaal stond oorspronkelijk een bedrag van Afl. 95,8 miljoen op schema. Door de tegenvallende belastingontvangsten en het uitblijven van andere middelen is gebruik gemaakt van een optie om de aflossing van één lening van Afl. 70 miljoen met één jaar te stuiten. Dit geschiede voor 100% van het bedrag en de vrijwillige instemming van de obligatiehouders. Aldus is in het vierde kwartaal Afl. 25 miljoen aan hoofdsommen afgelost.

Tabel 4.3: Verloop schuldendienst 2017 in Afl. miljoenen

		Aflossing	Rente	Totaal
Kwartaal 1	real.	75,7	51,3	127,0
Kwartaal 2	real.	51,4	53,9	105,3
Kwartaal 3	real.	191,2	64,5	255,7
Kwartaal 4	real.	25,0	49,5	74,5
Totaal		343,3	219,2	562,5

Bron: Directie Financiën
NB: Er zijn enige afrondingsverschillen

Aan rente is in het vierde kwartaal Afl. 49.5 miljoen betaald. In eerdere uitvoeringsrapportages is gewezen op het feit dat de rentekosten op een beperkt aantal leningen onderhevig is aan de fluctuaties van de LIBOR¹. Door een hoger dan geprojecteerde stand van LIBOR zijn de rentekosten ultimo december 2017 Afl. 1,1 miljoen hoger uitgekomen dan gepland. De ontwikkeling van de LIBOR wordt zeer nauwlettend gevolgd. In tegenstelling tot de verwachtingen was er in 2017 geen

neerwaartse bijstelling van de LIBOR, waardoor de rentelasten over het jaar Afl. 3,6 miljoen hoger dan de begrote totale rentelasten zijn uitgekomen. Inmiddels zijn de afspraken betreffende de rente op twee LIBOR-gevoelige leningen herzien, en zijn de zogenaamde 'Applicable Margin'² verlaagd van 4.50% naar 4.25%.

4.4 Kortlopende schulden

De kortlopende schulden van het Land bestaan grotendeels uit schulden aan zowel binnen- als buitenlandse handelscrediteuren. Verder zijn de schulden aan overheidsinstellingen en deelnemingen ook onder deze categorie opgenomen. Deze schulden stonden aan het eind van het 4e kwartaal 2017 op Afl. 179,41 miljoen, ofwel een toename van Afl. 30,2 miljoen ten opzichte van het derde kwartaal. Alhoewel dit een forse toename is, moet rekening worden gehouden met feit dat het Land in het laatste kwartaal van 2017 geconfronteerd werd met forse tegenvallers op belastingen en andere middelen, terwijl er aan het eind van het jaar nog geen gebruik werd gemaakt van de machtiging om dit tekort (Afl. 130 miljoen) te financieren.

Tabel 4.4: Kortlopende schulden in Afl. miljoenen

	2016 K4	2017 K1	2017 K2	2017 K3	2017 K4
<i>Vlottende Passiva:</i>					
UFR - buitenland	9,66	16,47	16,36	16,98	11,25
UFR - binnenland	87,08	95,41	57,13	120,10	156,17
	96,75	111,88	73,49	137,08	167,42
<i>Latente Schulden:</i>					
Huurovereenkomst AREH N.V.	12,52	12,39	12,26	12,13	11,99
Totaal Kortlopende Schulden	109,27	124,27	85,75	149,21	179,41

Bron: Directie Financiën

Betalingen uit hoofde van de (lease-)overeenkomst tussen Land Aruba en AREH N.V. worden zowel in de begrotingen als de jaarrekeningen als huurkosten verantwoord. De aan deze overeenkomst verbonden kosten worden in dit verslag volledigheidshalve vermeldt, al is er geen sprake van rentelasten noch aflossingen.

¹ LIBOR: London Interbank Offered Rate is een aantal op beurzen genoteerde rentepercentages gebaseerd op gemiddelde tussen een aantal banken in London gehanteerde rentepercentages bij hun korte termijn interbancaire leningtransacties. Deze notatie wordt in het algemeen gebruikt als onderdeel van de renteberekening bij directe onderhandse geldleningen bij banken met een variabele rente

² Vaste rentemarge bovenop LIBOR

5. Financieel beheer

Een tweede PEFA-meting van het financieel beheer van het Land stond in het najaar in de planning. Hiertoe was zelfs door Directie Financiën als trekker van dit project, tijdig een offerte van de SOAB aangevraagd en ook ontvangen. Door de drukte rondom statenverkiezingen in september 2017, het resultaat daarvan en de voorbereidingen voor de kabinetsoverdracht hebben er naar geleid dat Directie Financiën niet tijdig het vereiste ministeriële akkoord verkreeg waardoor deze meting niet conform planning kon geschieden. De nieuwe minister belast met Financiën gaf in december haar akkoord. Het Land is genoodzaakt om de uitvoering van deze tweede meting naar de tweede helft van 2018 te verschuiven, omdat het voorjaar het meest drukte periode is voor de trekker van dit project, aangezien zowel de vierde kwartaalrapportage 2017, de jaarrekening 2017 en tevens de kwartaalrapportage over het eerste kwartaal van 2018 conform nog vast te stellen normen en criteria moet worden uitgebracht. De verschuiving van de uitvoering van deze meting naar een latere periode wordt niet als een perikel beschouwd binnen het financieel beheer omdat de in 2015 vastgestelde PEFA-score voldoende is en verder, binnen de huidige context, geen directe relatie heeft op de stand van zaken rondom 's Landsfinanciën.

Hieronder wordt conform afspraak de stand van zaken van de lopende projecten per ultimo 2017 gepresenteerd¹. De systematiek, dat activiteiten waarvan de status aan het einde van het voorgaande kwartaal als 'gereed' zijn vermeld, in de daaropvolgende rapportages worden verwijderd, is gehandhaafd. Noemenswaardige ontwikkelingen in de uitvoering van de projecten worden achter het vakje 'update' kort toegelicht. Hieronder de status van de activiteiten waarop thans wordt gewerkt.

Tabel 5.1: Volledigheid en transparantie

PEFA Deelgebied	Core Score	Huidige Score	Beoogde Score	
2. Volledigheid en transparantie*				
PEFA INDICATOR 6: Volledigheid van informatie in begrotingstoelichting	A	B	A	
Acties:				Status²:
Info over financiële activa (investeringen) opnemen in begroting				IU
PEFA INDICATOR 9: Inzicht in financiële risico's zbo's en overheid NV's	B	C	B	
Acties:				Status:
Controle op de rekeningen van de fiscale rapporten die door de autonome overheidsinstellingen en publieke ondernemingen worden geleverd. Daarnaast moet een geconsolideerd overzicht gemaakt worden van de totale fiscale risico's.				IU
<i>Overige projecten onder Volledigheid en transparantie:</i>				
Initiatie testfase factuur in omloop project bij Directie Financiën				G
Update:	- Project gaat intern begin maart 2018 'live'.			

¹ Het betreft de voortgang van de verrichte activiteiten met betrekking tot de verdere verbetering van het financieel beheer in het algemeen en de PEFA-indicatoren in het bijzonder. Het PEFA-raamwerk bestaat uit standaard hoofdindicatoren die zijn onderverdeeld naar zes deelgebieden. Om zoveel mogelijk aan te sluiten met de in juli 2015 uitgevoerde PEFA Self-Assessment, wordt langs de lijnen van deze zes deelgebieden gerapporteerd over de voortgang van het financieel beheer.

² Definitie afkortingen: V = Vertraagd/CP = Continu Proces/IP = In Planning/IU = In Uitvoering/ UIE = Uitvoering in Eindfase/ G = Gereed

Tabel 5.2: Beleidsmatig begroten

PEFA Deelgebied	Core Score	Huidige Score	Beoogde Score	
3. Beleidsmatig begroten	B	C+	B	
PI-11: Deelname aan jaarlijkse begrotingsproces				Status:
Actie:				
Pilot project meerjarig begroten met aantal directies				IP
Update:	- Pilotproject meerjarig begroten: aan PBLQ is de opdracht gegeven om bij te dragen aan de inrichting van een meerjarige P&C-cyclus. Tweetal beleidsdirecties is gekozen en projectorganisatie is thans in de maak. Als gevolg van de vertraging in het proces van de vaststelling van de begroting 2018, de drukte t.a.v. van de rapportageproducten in het voorjaar bij Directie Financiën die als trekker van dit project zal fungeren, wordt aanvang van dit pilot project na de zomer 2018 gepland.			
Werkgroep richtlijnen ramingsmethodiek van selecte belastingsoorten				IU
Update:	- Doel: opstellen van een werkprogramma met richtlijnen voor een ramingsmethodiek van selecte belastingsoorten. Verder om de realisatie van de ramingen op structurele manier te analyseren.			
Intensiveren begrotingsoverleg met begroting coördinatoren van Bureau van alle ministers				CP
Update:	- Er vonden reeds 3 bijeenkomsten plaats.			
Introductie van reguliere wetgevingsoverleg en permanente (wekelijkse) afstemming tussen Minister van Financiën & Overheidsorganisatie, het Secretariaat van de ministerraad, Directie Wetgeving & Juridische Zaken, en Directie Financiën. Bevordering van de planning ten aanzien van de voorbereiding en samenstelling van voornoemde documenten. Samenspraak, overleg met Raad van Advies.				CP
Mede gezien de kwaliteit van de overdracht van de voormalige kabinet naar het nieuwe, werd deze overlegstructuur nog niet door de nieuwe minister belast met financiën opgepakt.				V

Tabel 5.3: Zorgvuldigheid en interne beheersing van de uitvoering van de begroting

Onderwerp (volgens indeling PEFA rapport):	Core Score	Huidige score	Beoogde score	
3. Zorgvuldigheid en interne beheersing van de uitvoering van de begroting	C+	D+	C+	
PI-18: Het beheer van de salarisadministratie				
Verrichten deel payroll audits of enquêtes onder het personeel over laatste drie jaar.				V
Update:	- Uitvoering van dit project is op strategische motieven verschoven naar februari 2018, mede door de discussies en moeilijke beslissingen die het nieuwe kabinet bij het aantreden moest nemen inzake het wel of niet verlengen van contracten of honoreren van benoemingen van het vorige kabinet.			
Project verkorting doorlooptijd verplichtingen bij Directie Financiën				V
Update:	- Dit project is technisch klaar maar is nu uitgesteld omdat de chef van de afdeling ter beschikking van het nieuwe kabinet werd gesteld. Thans wordt gewerkt aan de invulling van deze vacature.			
Implementatietraject van het ASYCUDA-systeem van de douane				V
Update:	- Dit betreft nog de implementatie van het 2de traject van ASYCUDA waar nog verschillende additionele modules moeten worden geïnstalleerd om de productie van management rapportages efficiënter te laten verlopen. De start van het project is doorgeschoven naar het 4e kwartaal 2017. Inmiddels is het projectovereenkomst ondertekend en een aantal douanebeambten hebben ook in de vierde kwartaal op Curaçao een training gevolgd. Afronding van het project is nog steeds vertraagd en is volgens de Douane afhankelijk van de middelen die in de begroting 2018 zou moeten worden opgenomen.			
Specifieke cursus voor importeurs (inclusief brokers) inzake geldende regels en procedures bij de import, februari 2017				G
Update:	- De tweede cursus is afgerond en certificaten werden in december uitgereikt.			
Nieuwe cursus voor importeurs				IP
	- Derde ronde cursus wordt thans gepland om in 2018 plaats te vinden aangezien de effecten van deze trainingen voor een groei van de geïnde belastinggelden teweeg brengen.			
Benoeming nieuwe Verificateurs				IU
	<ul style="list-style-type: none"> - Dit project werd niet eerder in de voortgang binnen het financieel beheer gerapporteerd omdat de aanvang ruim vóór de eerste kwartaalrapportage plaats vond. Uit de huidige bezetting van de Douane werden 10 douanebeambten geselecteerd die een tweejarige opleiding tot verificateurs hebben gevolgd. De opleiding had een duur van 2 jaar. - Ter afronding van deze opleiding moeten de verificateurs nog een stageperiode belopen (bij een nog te bepalen instantie). Naar verwachting zou de stage in de periode mei-juli 2018 moeten plaatsvinden. - Dit project is het resultaat van het CNI-project (Controle Na Invoer) die reeds is afgerond maar die binnen een jaar circa Afl. 400.000 meer aan inkomsten heeft gegenereerd voor de Douane en Afl. 200.000 aan boetegelden voor het OM. - De CNI wordt geïntensiveerd. 			
Onderzoek naar een optimale indeling van de douaneruimte op de Beatrix luchthaven				G

	<ul style="list-style-type: none"> - Aanvang van dit project was in maart 2017 en werd geleid door het bureau van de voormalige minister belast met Financiën met ondersteuning van het Nederlandse bedrijf Incontrol. Project werd door gebrek aan informatie van de projectleiders niet in dit rapportage opgenomen. Het doel was om een onderzoek te laten doen naar een optimale indeling van de douaneruimte als gevolg van de uitbreidingsplannen van de luchthaven. - Resultaat van het project was om een onafhankelijke berekening te doen naar de schatting tussen de passagiers stromen, de inrichting van de beschikbare ruimtes met als doel de passagiers conform de wettelijke taken van de Douane optimaal te kunnen afhandelen. 	
Implementatietraject HR Module binnen de Payroll Systeem Aruba		UIE
Update:	- Dit project bevindt nog steeds in de testfase.	
Opvoeren van gescande documenten in de HRM-module van het PSA.		UIE
Update:	<ul style="list-style-type: none"> - Scannen van documenten is gereed, maar project is nog niet 'live' (naar diensten toe gelanceerd). - Wat nog moet gebeuren is het uitrollen van de dienstverlening naar de overheidsdiensten toe zodat zij toegang hebben aan de digitale documentatie. 	
Implementatie van het 'middleware software key2' datadistributie.		V
Update:	- Geen.	
Project functiehuis Land.		IU
Update:	<ul style="list-style-type: none"> - Het plan van aanpak ten aanzien van dit project is door voormalige kabinet goedgekeurd. Inmiddels gaf de nieuwe minister belast met Algemene Zaken ook haar akkoord t.a.v. dit project. - Volgende stap is dat medewerkers van de DRH intern een FUWASYS cursus moeten worden aangeboden. 	
Inlopen achterstanden in zowel de heffing als in de invordering (Belastingdienst).		IU
Update:	<ul style="list-style-type: none"> - De achterstanden in de heffingen lopen achter op de planning maar worden nauwlettend voortgezet. De DIMP heeft in het derde kwartaal een aantal grote klanten bezocht om concrete afspraken te maken. - Verder is de DIMP nog bezig met de afwikkeling van de aangiften van 2013, waardoor het aantal restituties ook steeds meer een structureel karakter krijgt. - DIMP blijft structureel werken aan het inlopen van achterstanden en intensivering van de invordering. 	
Implementatie van een aantal wetsaanpassingen om diverse processen binnen de Belastingdienst efficiënter te maken en het ontvangstmoment van opbrengsten te optimaliseren.		IU
Update:	<ul style="list-style-type: none"> - De wetswijziging met betrekking tot de Motorrijtuigenbelasting met ingang van 1 januari 2017 is met succes geïmplementeerd en heeft tevens een positief effect op de belastingontvangsten op dit gebied. - Verder geen update van de DIMP ontvangen. 	
Verzorgen van trainingen om vaktechnisch kwaliteit bij de belastingdienst te kunnen waarborgen.		IU
Update:	- De Commiesopleiding Inning is afgelopen mei van start gegaan en staat gepland om in april 2018 te worden afgerond.	

Tabel 5.4: Administratie, vastlegging en verslaggeving

Onderwerp (volgens indeling PEFA rapport):	Core Score	Huidige score	Beoogde score	
3. Administratie, vastlegging en verslaggeving	C+	D+	C+	
PI-25: Kwaliteit en tijdigheid van de jaarrekening				
Tijdigheid opleveren jaarrekening 2017				IU
Update:	<ul style="list-style-type: none"> - Jaarrekening 2016 is ingeleverd en DirFin gaf reeds mondeling commentaar op het eerste concept Nota van Bevindingen van de Algemene Rekenkamer (ARA) op voornoemde document. Concept Landsverordening tot bepaling van de slot van de rekening 2016 is in concept klaar en moet nog door de Staten voor behandeling worden geagendeerd. - Werkzaamheden ten aanzien van de jaarrekening 2017 zijn geïnitieerd. Naar verwachting wordt dit jaar conform de vastgestelde wettelijke data aan de respectieve instanties voorgelegd. - Centrale administratie wordt op 1 maart 2018 definitief afgesloten om jaarrekening 2017 te kunnen samenstellen. - De ARA is al bezig met haar (voor-) onderzoek op de jaarrekening 2017. Eerste gesprek met Directie financiën vond al plaats. - Op verzoek van de ARA wordt thans ook gewerkt aan de wettelijke waarderingsgrondslagen bij het boeken van transactie op de balanspost geaccumuleerde exploitatietekort. 			
Implementatie project vastlegging administratieve organisatie Directie Financiën in Mavin Rules				CP
Standaardisatie van de rekeningschema				V
Update:	<ul style="list-style-type: none"> - Het rekeningschema van het Land wordt bij elke herziening van de Landsverordening Instelling Ministeries (LIM) gewijzigd. Dit veroorzaakt inefficiënties en levert risico's dat de vergelijkbaarheid van de cijfers (tussen diensten en ministeries) in de toekomst toe, bemoeilijkt wordt. Doel van dit project is om het COFOG-model als basis te implementeren, waardoor het rekeningschema op basis van voornoemde universele classificatie stelsel wordt opgezet. Verder wordt meteen de mogelijkheid gecreëerd om standaard rapportage modellen te maken voor de LIM, IMF-rapporten waaraan het Land in de toekomst zou moeten voldoen. Doordat de LIM 2018 nog niet door de Staten is behandeld is dit project ook vertraagd. 			

	- Implementatie van het COFOG-model brengt tevens meer transparantie in de vergelijking van de publicaties van het Land, CBA en het CBS omdat laatstgenoemde instanties ook het COFOG stelsel hanteren.	
Interne audit op nieuwe processen en sanering van studieleningen		UIE
Update:	- Nadat de processen binnen de debiteurenadministratie zijn beschreven, volgt nu een interim audit verricht door de interne auditfunctie van Directie Financiën op de vastgestelde procedures en beleidsrichtlijnen. - Verder wordt ook een audit gedaan op de uitstaande kwijtschelding verzoeken.	
Audit door de CAD op het boekingsproces van de crediteurenadministratie van het Land.		UIE
Update:	- De CAD verrichte in het najaar een audit op het boekingsproces van de crediteurenadministratie. - Conceptrapport van bevindingen is reeds uitgebracht en Directie Financiën moet nog hierop reageren. - Naar aanleiding hiervan werd b.v. een extra functiescheiding gebracht in het beheer van het adressenboek. - Huidige AO procedures van de crediteurenadministratie worden thans aangepast aan de hand van de bevindingen van de CAD.	
Presentatie en training voor nieuwe begroting coördinatoren van het nieuwe kabinet		IU
Update:	- Na het aantreden van het nieuwe kabinet heeft Directie Financiën de begrotingscoördinatoren van alle bureaus van de nieuwe ministers uitgenodigd om een presentatie bij te wonen om kennis te nemen van de regels en procedures bij het aangaan van verplichtingen (inkopen), de kredietbewaking, en de accordering en afgifte van facturen ter uitbetaling.	

Tabel 5.5: Extern toezicht en controle

Onderwerp (volgens indeling PEFA rapport):	Core Score	Huidige score	Beoogde score	
3. Extern toezicht en controle	C+	D+	C	
PI-26: Reikwijdte, aard en aanbevelingen externe audits				
Inmiddels is per 5 juli het definitief advies inzake de "roadmap" om te komen tot een accountantscontrole van de jaarrekening van het Land Aruba voorzien van een goedkeurende controleverklaring, opgeleverd. Aan de hand hiervan zullen nu samen met de stakeholders de nodige uitvoeringswerkzaamheden worden gepland en in definitieve vorm worden opgesteld ter goedkeuring worden voorgelegd.				V
Update:	Project is vanwege de regeringswisseling vertraagd.			
Interne balansonderzoek (intern onderzoek naar controleerbaarheid van de jaarrekening)				IU
Update:	- De afdeling Financiële Rapportage & Analyse van Directie Financiën zal (voorbereidend op de werkzaamheden t.a.v. toekomstige accountantscontroles op de jaarrekening) een intern onderzoek verrichten op elke balanspost van de jaarrekening van het Land, met als doel na te gaan of de dossiers over de afgelopen 10 jaar volledig zijn. - Dit project begint op 26 februari 2018.			
Project Inventarisatie kwaliteit financieel beheer bij grote (risico) diensten				IU
	- In het verlengde van het voornoemde project zal Directie Financiën op 26 februari 2018 een project initiëren met ondersteuning van twee afstudeerders van de Financiële Faculteit van de Universiteit van Aruba om een inventarisatie te doen van de organisatie en bezetting van de financiële functie bij de grote overheidsdiensten (diensten die een groot financieel risico voor het Land leveren).			

6. Liquiditeitsoverzicht

6.1. Inleiding

De onderstaande tabel presenteert de liquiditeitsrealisatie over 2017. Voor de presentatie van de liquiditeitsstromen wordt gebruik gemaakt van het door de Centrale Bank van Aruba in haar publicaties gehanteerde "Government Financial Operations"-formaat. Een volledige aansluiting met de begroting is niet direct mogelijk, omdat verschillende stelsels aan de verschillende overzichten ten grondslag liggen. De doelstelling achter het bestaan van dit overzicht is niet om de begroting te kunnen volgen, maar om de inzet van het werkkapitaal van het Land inzichtelijk te maken. Volledigheidshalve dient vermeld te worden dat alle in dit overzicht opgenomen bedragen, inclusief de bedragen over voorgaande periodes, voorlopige cijfers zijn.

In het laatste kwartaal van 2017 waren de uitgaven gemiddeld Afl. 10,1 miljoen per maand hoger dan geprojecteerd. Hiervan was de grootste afwijking een toename van Afl. 23,7 miljoen aan o.a. het wegwerken van een deel van de bij SVb, AZV en APFA opgelopen achterstanden (item 2.9 Overdrachten subsidies). Tegelijkertijd had het Land te maken met forse tegenvallers aan de ontvangstenkant. Per eind 2017 stond het saldo op - Afl. 89,2 miljoen. De minister belast met Financiën was gemachtigd om voor het dienstjaar 2017 Afl. 568,8 miljoen aan geldleningen aan te gaan. Hiervan was reeds Afl. 438,8 miljoen gefinancierd. Het verschil, een bedrag van Afl. 130 miljoen, zal in 2018 worden uitgeschreven.

Tabel 6.1: Liquiditeitsrealisatie 2017

2017	JAN	FEB	MAR	APR	MEI	JUN	JUL	AUG	SEP	OKT	NOV	DEC
<i>In miljoenen AFL.</i>												
	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>	<i>real.</i>
1. Ontvangsten												
1. Directe belastingen	38.11	32.65	33.66	26.68	118.14	47.54	34.38	38.89	43.05	34.73	41.10	92.67
2. Indirecte belastingen	36.52	26.80	50.95	36.48	33.59	33.82	34.79	36.23	41.69	37.85	41.18	41.34
3. Niet-belastingontvangsten	3.88	2.68	3.50	2.86	2.77	3.14	4.79	5.38	6.92	3.98	9.54	3.70
4. Overige ontvangsten	19.93	6.27	11.12	8.39	8.36	19.40	9.91	9.28	7.05	9.35	9.63	14.42
TOTAAL:	98.43	68.40	99.23	74.41	162.85	103.89	83.87	89.78	98.71	85.91	101.44	152.13
2. Uitgaven												
1. Salarissen	36.06	28.78	29.09	29.93	28.74	53.34	29.92	34.58	29.53	29.98	36.15	29.71
2. Werkgevers bijdrage	8.40	8.52	8.55	8.99	8.55	8.61	8.68	8.57	8.60	8.31	8.08	7.89
3. Salaris subsidie	9.12	7.65	12.86	5.95	10.24	17.18	6.37	8.78	8.01	9.57	12.25	9.72
4. Goederen en diensten	13.38	14.78	22.88	19.34	29.75	23.01	14.46	24.41	16.35	19.29	16.64	19.74
5. Rente	1.58	22.87	26.87	6.99	19.86	27.01	15.26	18.66	30.53	7.99	18.44	23.09
6. Ontwikkelingsfonds	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
7. Investerings	0.09	0.46	0.47	1.05	1.42	1.58	0.00	0.21	3.18	1.90	1.16	2.57
8. Verrek., uitk. en bijdragen	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	4.43	0.00	0.00	13.28
9. Overdrachten en subsidies	13.63	23.65	17.37	13.38	21.80	19.93	14.62	15.71	11.31	23.21	12.40	34.30
10. Items n.i.e.	0.03	0.17	0.14	0.06	0.18	0.20	0.15	0.00	0.16	0.09	0.27	0.17
TOTAAL:	86.72	111.32	122.64	90.13	124.98	155.29	93.88	115.35	112.10	100.34	105.39	140.46
3. Leningen minus terugbetalingen												
1. Leningen	1.23	1.76	0.39	0.20	0.28	2.27	10.22	4.66	0.56	0.18	2.40	2.22
2. Aflossingen	0.34	0.34	0.34	0.18	0.18	0.18	0.54	0.54	0.54	0.39	0.39	0.39
TOTAAL:	0.90	1.43	0.05	0.02	0.10	2.09	9.68	4.11	0.02	(0.21)	2.01	1.83
4. Net buitenlands kapitaal												
A. Leningen buitenland	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
B. Aflossingen buitenland	0.00	19.10	24.71	0.17	0.00	0.05	0.00	19.10	16.27	0.18	0.00	7.89
TOTAAL:	0.00	(19.10)	(24.71)	(0.17)	0.00	(0.05)	0.00	(19.10)	(16.27)	(0.18)	0.00	(7.89)
5. Net binnenlands kapitaal												
A. Leningen binnenland	0.00	125.00	0.00	125.00	0.00	64.13	0.00	124.68	0.00	0.00	0.00	0.00
B. Aflossingen binnenland	0.67	0.59	30.59	15.70	0.60	34.90	75.60	79.61	0.61	15.72	0.62	0.62
TOTAAL:	(0.67)	124.41	(30.59)	109.30	(0.60)	29.23	(75.60)	45.08	(0.61)	(15.72)	(0.62)	(0.62)
Eindsaldo	(12.96)	48.01	(30.76)	62.63	99.81	75.50	(19.80)	(23.50)	(53.80)	(83.92)	(90.49)	(89.16)
												<i>voorlopige cijfers</i>

Bron: Directie Financiën

7. Collectieve Sector

Het Centraal Bureau Statistiek heeft op 22 februari 2017 zijn definitieve "Advies met betrekking tot de collectieve sector Aruba" uitgebracht. Geheel conform de "Afspraken tussen de regeringen van Aruba en Nederland over de openbare financiën van Aruba" lid IX, d.d. 2 mei 2015, heeft de minister van Financiën en Overheidsorganisatie op 31 maart 2017 dit CBS-advies met een voorstel over de Collectieve sector Aruba voor de jaren 2017 en 2018 voorgelegd aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (Hierna: de minister van BZK). De minister van BZK heeft met brief van 8 mei 2017 ingestemd met dit voorstel. Voor de begrotingsjaren 2017 en 2018 behoren de navolgende instellingen tot de collectieve sector Aruba:

- Land Aruba
- Uitvoeringsorgaan AZV
- Sociale Verzekeringsbank
- Serlimar
- Aruba Tourism Authority
- Universiteit van Aruba
- Stichting Education Profesional Basico (SEPB)

Onderstaand tabel presenteert de opbrengsten, kosten en het operationele resultaat per ultimo 2017.

Tabel 7.1: Exploitatieresultaat collectieve sector 2017

	Opbrengsten	Kosten	Resultaat
	31 december 2017	31 december 2017	31 december 2017
Land Aruba	1,216,209,593	1,380,161,128	(163,951,535)
AZV	428,400,000	430,510,000	(2,110,000)
SVB	354,023,095	338,807,511	15,215,584
ATA	100,202,000	87,467,900	12,734,100
UA	13,134,045	13,748,225	(614,180)
Serlimar	20,663,594	25,427,316	(4,763,722)
SEPB	21,901,474	22,399,064	(497,590)
Totalen	2,154,533,801	2,298,521,145	(143,987,344)

Voorlopige cijfers collectieve ultimo december 2017.

Ministerie van Financiën en Overheidsorganisatie

L.G. Smith Blvd. 76

Oranjestad, Aruba

Tel. (297) 528 4900

www.overheid.aw

